

связанных с заражением венерической болезнью и ВИЧ-инфекцией: дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.09 / А.В. Пантелеев. – Екатеринбург. 2006. – 197 с.

Починок В.М.

магістр,

*Львівський національний університет
імені Івана Франка*

РЕАЛІЗАЦІЯ ФОРМ ВІДНОВНОГО ПРАВОСУДДЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Поглиблення євроінтеграційних прагнень нашої держави вимагає приведення законів України та інших нормативно-правових актів відповідно до міжнародних стандартів та зобов'язань. Особливо, це стосується кримінального процесуального права України, основним завданням якого є захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, законних інтересів учасників кримінального провадження.

Відновне правосуддя є відносно новим явищем як у науці кримінального процесу, так і у нашій правовій системі та зосереджене насамперед на відшкодуванні шкоди потерпілому і захисті обвинуваченого, ніж на засудженні злочинної поведінки особи.

Результати останніх теоретичних та практичних досліджень свідчать про те, що форми відновного правосуддя допомагатимуть кримінальному судочинству краще справлятися з виконанням своїх завдань у тих сферах, що стосуються задоволення потреб та інтересів потерпілого, визнанням правопорушником своєї вини і понесення відповідальності за його/її дії, зменшення вчинення повторності злочинів.

Першою формою відновного правосуддя була медіація, яка була передбачена Уніфікованим законом США «Про медіацію» 2001 року. Таким чином, через деякий час у США діяло безліч установ, які представляли послуги медіатора. Деякий час потому тенденція альтернативного вирішення спорів поширилася по цілому світу. Різні форми відновного правосуддя впроваджували такі країни як Канада, Велика Британія, Нова Зеландія.

У науці кримінального процесуального права зарубіжних країн виділяють такі форми відновного правосуддя (або їх ще називають програмами) відновного правосуддя :

1) медіація між правопорушником та потерпілим. Основною її метою є досягнення порозуміння між сторонами кримінально-правового конфлікту за участі медіатора;

2) громадські та родинні конференції. Досить часто використовуються у справах неповнолітніх злочинців. Фактично такі конференції є дуже схожими до медіації, тільки в даному випадку відбуваються із залученням більшої кількості учасників. Сюди відносяться члени сім'ї, родичі, друзі сім'ї, сусіди. Громадські чи родинні конференції теж відбуваються за участі медіатора і дають змогу висловити свої переживання, почуття з приводу конкретного злочину, який був вчинений, обміркувати наслідки;

3) кола підтримки (сама назва відображає спосіб вирішення конфлікту). До участі в процесі може бути запрошений будь-який член громади. У даному випадку учасники сідають таким чином, щоб утворити коло. За годинниковою стрілкою кожен учасник висловлює свою точку щодо вирішення кримінально-правового конфлікту і так до того часу, поки не прийметься найкраще рішення [1, с. 24].

Слід наголосити на тому, що кожна із форм відновного правосуддя повинна завершуватися укладенням угоди щодо питань, пов'язаних із відшкодуванням шкоди.

Усі вище перелічені програми відновного правосуддя могли б бути прийнятними і для кримінального судочинства України у випадку їх імплементації, оскільки такі форми відновного правосуддя вирішують проблему із середини. Що я маю на увазі? Американські вчені дослідили вельми вагомий факт, який пояснює причини вчинення особами злочинів. Тут мається на увазі не тільки погане виховання з боку батьків, вчителів ще у дитинстві, не тільки вплив компанії та малозабезпечене життя. В даному випадку зачіпається біологічна складова людини. Якщо проаналізувати роботу головного мозку і його частин, то можна виділити таку складову, як мигдалина. Мигдалеподібне тіло або мигдалина (лат. *corpus amygdaloideum*) – характерна ділянка мозку, одна із базальних ганглій, округле скупчення сірої речовини мигдалеподібної форми, розміщеної всередині кожної півкулі скроневої долі (лат. *Lobus temporalis*) головного мозку. Мигдалина пов'язується із формуванням емоцій і є частиною лімбічної системи. Вважається, що в людей, а також у тварин, ця

підкоркова структура мозку бере участь у формуванні як негативних, так і позитивних емоцій. Її розмір позитивно корелює із агресивною поведінкою. Припускають, що такі стани як тривога, аутизм, депресія і фобії пов'язані із ненормальним функціонуванням мигдалини [2].

Який же з цього слід зробити висновок? Перш за все йдеться про біологічну причину вчинення особами злочинів. Але я не кажу про те, що таку особу слід звільнити від кримінальної відповідальності. Особливістю мигдалини є те, що її можна розвивати. Це займає велику кількість часу, але це можливо. Використовуючи сімейні конференції, кола підтримки і відповідальності, особа аналізує вчинене нею діяння, з часом усвідомлює наслідки, бачить загальну картину ситуації і приходиться до висновку щодо своєї неправоти і винуватості.

З викладеного вище випливає, що застосування відновного правосуддя у кримінальному судочинстві забезпечить реальну зміну особистості. Відомо й про умови, в яких перебуває засуджений, кожен розуміє, з якими особами він спілкується щодня. Фактично, якщо особа, яка вчинила злочин невеликої тяжкості і яка жаліє про свої вчинки, потрапляє в одну камеру з серйозними і жорстокими злочинцями, то в кого вона перетвориться перш ніж вийти на волю? Невже вона буде менш небезпечною для суспільства? Відповідь очевидна. Я не заперечую того факту, що осіб, винних у вчиненні злочинів, потрібно ізолювати у місця позбавлення волі. Я говорю про те, що особа за той час, який вона проводить за ґратами, справді повинна ставати кращою.

У зв'язку із сказаним, вважаю за необхідне імплементувати в українське законодавство наступні форми відновного правосуддя: медіацію, сімейні та громадські конференції і кола підтримки. Нехай разом з оголошенням вироку особі призначають конкретну форму відновного правосуддя, яку вона повинна пройти в повному обсязі. Добре було б облаштувати місця позбавлення волі таким чином, щоб засуджені знаходилися у приміщеннях принаймні з меншою кількістю засуджених. Звісно, необхідні чималі державні кошти на такі зміни. Проте це дасть змогу ізолювати засудженого від негативного впливу з боку співкамерників. Якщо така особа хоча б три рази в тиждень буде проводити час за проходженням програм кіл підтримки чи сімейної конференції і решту часу проводитиме наодинці з собою – прогрес її ресоціалізації буде неминучим.

Займатися проведенням кіл підтримки і сімейних та громадських конференцій повинні кваліфіковані психологи, які, крім того, повинні пройти відповідні курси підготовки. Такі курси, даватимуть змогу

зосередитися на найважливіших моментах кримінального та кримінального процесуального права, юридичної психології. Підготовку таких осіб слід здійснювати за фінансової підтримки держави у спеціально створених центрах підготовки.

Можна зробити висновок, що форми відновного правосуддя у кримінальному провадженні покликані попереджувати злочини, сприяти реальній зміні особистості та її ресоціалізації, що в свою чергу повинно бути метою сучасної демократичної держави.

Список використаних джерел:

1. Волкотруб С. Г., Крушинський С. А., Луцик В. В. та ін.; Альтернативні способи вирішення спорів у кримінальному провадженні, під ред. У. Гелльманна, В. В. Луцика – Хмельницький : Хмельницький університет управління та права. – 2015. – 204 с.

2. Матеріал із Вікіпедії : поняття «мигдалина» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B8%D0%B3%D0%B4%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D0%BD%D0%B0>